

Gedwongen uithuwelijking en achterlating

Op 15 mei heeft PvdA-wethouder Jantine Kriens (Volksgezondheid, Welzijn en Maatschappelijke Opvang) de Rotterdamse gemeenteraad in een brief bericht over voorgenomen maatregelen tegen gedwongen uithuwelijking en 'achterlating' van leerplichtige allochtone meisjes en vrouwen.¹ Het gaat om jongeren die na de zomervakantie in hun land van herkomst zijn achtergebleven en die hun Nederlandse schoolloopbaan dus blijkbaar afbreken c.q. onderbreken. In recente kamervragen zijn de kernpunten geformuleerd: wordt de schoolloopbaan in het land van herkomst voortgezet, is er soms gedwongen uithuwelijking in het spel en moet de Nederlandse overheid de betrokken jongeren tegen hun ouders in bescherming nemen?² De wethouder wil aan de scholen een sleutelrol geven. Tot nu toe zijn ze alleen verplicht om de leerplichtambtenaar te melden dat de betrokkene de leerplicht lijkt te verzuimen, waarna deze controleert of de leerplicht niet ontdoken wordt. Maar de wethouder overweegt daarnaast bij wijze van experiment een procedure in te voeren waarbij een leerling aan de school kan melden dat zij gedwongen uithuwelijking of achterlating vreest en waarbij zij de school een volmacht geeft de politie in te schakelen als zij na de zomervakantie niet op school zou terugkeren. De politie zou dan vervolgens een opsporingsonderzoek kunnen starten om te bekijken wat er aan de hand is.

Enkele feiten

Nederlandse ingezetenen zijn leerplichtig tot en met het schooljaar waarin ze zestien worden. Daarna geldt nog twee jaar een *voorwaardelijke* leerplicht (de kwalificatieplicht): ze moeten onderwijs blijven volgen zolang ze nog niet het diploma HAVO, VWO of MBO-2 hebben behaald. Dus een meisje dat op haar 16e het VMBO-diploma haalt, moet nog twee jaar doorleren om hetzij het HAVO- dan wel MBO2-diploma te halen. Maar haar zeventienjarige klasgenoot is nog slechts één jaar leerplichtig en wie op zeventienjarige leeftijd het HAVO-diploma haalt, is van verdere leerplicht ontslagen.

Mogen leerplichtige Nederlandse jongeren een opleiding in het buitenland volgen?³ Daar is niets op tegen, mits de ouders bij de leerplichtambtenaar aannemelijk maken dat regulier onderwijs gevolgd wordt. Die eis geldt overigens alleen zolang de betrokkene als Nederlandse ingezetene in het bevolkingsregister staat ingeschreven; de Nederlandse leerplicht geldt uitsluitend voor Nederlandse ingezetenen. In Marokko en Turkije is de leerplichtgrens lager: daar moet je negen jaar lang, namelijk van je zesde tot je veertiende, naar school.⁴

Op welke leeftijd mag je in Nederland trouwen?⁵ Je moet 'minimaal 18 jaar zijn (meerderjarig). Minderjarigen van 16 of 17 jaar kunnen trouwen wanneer de vrouw zwanger is (de vrouw moet een verklaring van een arts overleggen dat zij zwanger is) of al bevallen is. Verder zijn om gewichtige redenen uitzonderingen mogelijk (huwelijksdispensatie), daarover beslist de minister van Justitie. Een minderjarige die wil trouwen, heeft bovendien altijd toestemming nodig van diens ouders of voogd. Als die geen toestemming geven, kan de minderjarige de rechtbank om vervangende toestemming vragen.¹

Op welke leeftijd mag je in Marokko of Turkije trouwen?⁶ Daar moeten beide partners eveneens minimaal 18 jaar zijn, behoudens dispensatie via de rechter. In Marokko geldt als bijkomende wettelijke huwelijksvoorwaarde dat aan het meisje een bruidsschat, dus een soort echtelijke waarborgsom, betaald wordt. Verder bestaat er in Marokko geen scheiding tussen kerk en staat: het is in Marokko wettelijk verboden dat een moslima met een partner van een ander geloof trouwt. Ouders die in de Marokkaanse traditie zijn opgegroeid, staan dus zeer kritisch tegenover het gemengde huwelijk.

Op welke leeftijd mag een buitenlandse huwelijkspartner naar Nederland immigreren?⁷ Sinds 2004 komt een partner van buiten de Europese Unie pas voor gezinsvorming in Nederland in aanmerking als beide partners minimaal 21 jaar zijn. Bovendien moet de buitenlandse partner goed Nederlands spreken (inburgeringsexamen!). Verder moet de Nederlandse partner minimaal 120% van het minimumloon verdienen. Een allochtone vrouw kan dus niet op achttienjarige leeftijd een gezin met een partner uit haar land van herkomst stichten, tenzij ze naar dat land verhuist.

Het is een nobel streven vrouwen tegen gedwongen uithuwelijking te beschermen. 'Een huwelijk kan slechts worden gesloten met de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten', zegt de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (art. 16).⁸ In Groot-Brittannië is sinds 25/11/2008 een wet tegen gedwongen uithuwelijking van kracht.⁹ Wie met bedreiging, intimidatie of geweld tot het ja-woord gedwongen wordt, kan het huwelijk via de rechter tegenhouden. In België is het afdwingen van het ja-woord zelfs een misdrijf en kan een gedwongen huwelijk nietig worden verklaard.⁶ Als je er goed over

nadenkt, is gedwongen uithuwelijking in vele opzichten vergelijkbaar met mensenhandel en met gedwongen prostitutie. Maar er is een grijs tussengebied waarin die vergelijking misschien mank gaat: het door de ouders gearrangeerde huwelijk en de gedwongen verloving die daaraan vooraf kan gaan. De Universele Verklaring verzet zich niet tegen gearrangeerde huwelijken, zolang de beide partners bij de huwelijksvoltrekking met de verbintenis instemmen.

In de Rotterdamse gemeentepolitiek maakt men zich echter niet alleen druk over gedwongen uithuwelijking, maar ook over gedwongen 'achterlating' in het land van herkomst. Wat bedoelen ze met achterlating? Het is een tendentiek woord. Maken bemiddelde *autochtone* ouders zich aan 'achterlating' schuldig als ze hun kind naar een (al dan niet buitenlandse) kostschool sturen? Of hoe zit het met orthodox-christelijke stadbewoners die hun dochter naar oom en tante in de provincie sturen om haar te beschermen tegen de zedeloze stadscultuur? Is dat laakbare 'achterlating'? En hoe zit het met Engelse ouders die het voor de toekomst van hun kinderen van belang achten dat ze na een opvoedings- en opleidingstraject in Nederland ook een traject in Engeland doorlopen? Moet dan betwijfeld worden dat ze het beste met hun kind voorhebben?

Het is verre van ondenkbaar dat verantwoordelijke allochtone ouders het in het belang van hun kind vinden dat hij of zij een opvoedings- en opleidingstraject in hun land van herkomst doorloopt. Men kan dat betreuren, maar het ligt niet op de weg van de Nederlandse overheid dat met hand en tand te bestrijden. De volgende vraag is of de overheid moet ingrijpen als het kind zich tegen een dergelijke (tijdelijke?) 'uithuisplaatsing' verzet. De overheid moet ingrijpen als ouders zich schuldig maken aan ernstige verwaarlozing van hun opvoedingstaak of als ze hun kinderen (psychisch) mishandelen. Maar als verantwoordelijke ouders hun kinderen 'voor hun eigen bestwil' naar hun land van herkomst sturen, ligt het dan op de weg van de overheid die kinderen tegen hun ouders in bescherming te nemen? Dat lijkt me zeker geen uitgemaakte zaak.

Van Nederlandse ingezetenen die de Nederlandse nationaliteit hebben, mag worden verwacht dat ze hun kinderen tot op de leer- en kwalificatieplichtige leeftijd (18 jaar) naar school sturen, maar dat mag ook een school in het buitenland zijn. Pas als ze hun kinderen dit leerrecht onthouden, kan van verwaarlozing worden gesproken.

Het valt te verdedigen dat scholen uit hoofde van hun zorgtaken actief moeten meewerken aan het bestrijden van gedwongen uithuwelijking. Ook lijkt het me goed verdedigbaar dat ze meewerken aan de bescherming van het leerrecht van Nederlandse minderjarigen, ongeacht waar ter wereld die jongeren verblijven. Maar scholen moeten zich kritisch opstellen als tevens hun medewerking wordt gevraagd om 'achterlating' in het land van herkomst te bestrijden.

Wes Holleman

weblog onderwijs 25-5-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.bds.rotterdam.nl/dsc?c=getobject&s=obj&!sessionid=15WDcV!js3t!8jhb9oWMdxXKwqyxTegM35UqYyWRZ1zCSrobBaqys3114qVxDU@p&objectid=199509&!dsname=bsd2i&isapidir=/gvisapi/>

² <http://ikregeer.nl/document/Voo9206636>, <http://www.minocw.nl/documenten/2009Z06636.pdf> (8/4/2009); <http://www.depers.nl/binnenland/297693/Achter-die-meiden-aan.html>

³ <http://www.leerplicht.net/antwoord-op-uw-vragen/kan-mijn-kind-ook-in-het-buitenland-naar-sc.html>

⁴ <http://www.nuffic.nl/nederlandse-organisaties/docs/extranet/Marokko.pdf>; <http://www.klasse.be/leraren/archief.php?id=12882>

⁵ <http://www.postbus51.nl/nl/home/themas/familie-jeugd-en-gezin/samenwonen-huwelijk-en-geregistreerd-partnerschap/huwelijk/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-het-aangaan-van-een-huwelijk.html#anchor-paragraph03>

⁶ http://www.samv.be/docs/nlvacancemariage_sans.pdf; <http://www.steunremigranten.nl/art/uploads/files/Ned%20Brochure.pdf?PHPSESSID=c697c41c34aee8c13074edd2233979bd>

⁷ http://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/de-gevolgen-van-de-aanscherping-van-het-gezinsvormingsbeleid.aspx?nav=ra&l=migratie_en_integratie&l=migratie#project-informatie

⁸ <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=dut>

⁹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Forced_Marriage_\(Civil_Protection\)_Act_2007](http://en.wikipedia.org/wiki/Forced_Marriage_(Civil_Protection)_Act_2007);

<http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/3849543/forced-marriage-right-to-choose>